

מוסף.

אבל בקרבן יחיד — אם רצה כהן אחד להקריב את כל הבהמה ובלא פייס (13) מקריב.

הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו, של קרבנות ציבור ושל קרבנות יחיד, שוין בכך שהם כשרים בזר.

גמרא:

תנא בכרייתא: הפשיטן וניתוחן של קרבנות צבור ושל קרבנות יחיד, שוין בכך שהם כשרים בזר.

אמר חזקיה: מנין להפשט וניתוח ששוחה.

שנאמר "והפשיט את העולה, ונתח אותה לנתחיה. ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח".

ודייקנין מכך שלא נזכר "בני אהרן הכהן" אלא בנתינת האש, שרק נתינת אש בעיא כהונה, אבל הפשט וניתוח שכתוב לפני כן לא בעיא כהונה, אלא כשרין אפילו בזר.

ומקשינן: האי "בני אהרן הכהן" — מיבעי כו-א ליה לגופיה! ללמדנו שנתנית האש צריכה כהן, ואינו מיותר כדי לדרוש ממנו מיעוט להפשט וניתוח.

ומתרצינן: אמר רב שימי בר אשי: אשכחתיה לאביי, פגשתיו דהוה מסבר ליה לבריה כשהיה מסביר לבנו את הדרשה של חזקיה כך:

תניא בתורת כהנים: נאמר "ושחט" — ללמד ששחיטה בזר כשירה.

וכי מאין באת?

מאין הייתי לומד שהשחיטה פסולה בזר עד שנוקת להביא מקרא להכשירה?

ומשיבה הבריייתא: כי מכלל שנאמר "ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח", שומע אני אפילו שחיטה בכלל. שהרי גם היא צורך המזבח, ותיפסל בזר.

לכך תלמוד לומר "ושחט את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם". מדכתיב בקבלת הדם ["והקריבו"]⁽¹⁾ כהונה,

הקרבן היה רשאי לבחור באיזה כהן שירצה מאותו בית אב וכאשר לא היה בוחר היו עושים פייס.

ובחזו"א כתב שלא מצינו שיהא לבעלים זכות זה אלא שאם שנים או שלשה כהנים רצו מפייסין ביניהם וההבדל בין קרבן יחיד לקרבן ציבור שבקרבן ציבור קבעו חכמים פייס לחובה ומצוה. או"ח סי' קכ"ו סקכ"א.

1. אעפ"י ש"והקריבו" הוא לשון הולכה מ"מ הכוונה לקבלה כיון שהוא כתוב לאחר שחיטה

13. רש"י. וכתב המל"מ לא ידעתי אם הדבר תלוי בדעת בעלים דלמי שירצו הבעלים יתנו או שכל הקודם זכה. ומפשטן של דברים מראה שכל הקודם זכה. אך קשה למה לא חששו חכמים לדלמא אתי לאינצויי בקרבן יחיד כמו שתיקנו בקרבן ציבור, והיה להם לתקן פייס גם כן בקרבן יחיד.

ואולי דוקא בקרבן ציבור חששו חכמים לאינצויי משום דחביב להם טובא עבודת ציבור. הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ט.

ובהגהות מהר"י לנדא עה"ג כתב שבעל

ולא כתיב כהונה בשחיטה, מוכח כי רק מקבלה ואילך מתחילה מצות כהונה, ולא קודם לכן.

אלא, "וסמך ידו — ושחט".

בעל הקרבן יסמוך על הקרבן והוא השוחט אותו.⁽²⁾

ובכך לימד על השחיטה שכשירה בזר.

עד כאן לשון הברייתא. ועל יסוד דברי הברייתא הסביר אביי לבנו את דברי חזקיה: מכדי הרי למדנו כאן שמקבלה ואילך מצות כהונה, ואם כן "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" — למה לי? שהרי נתינת האש אף היא כתובה לאחר קבלה, וממילא ידענו שהיא טעונה כהן.

אלא ודאי למעוטי הפשט וניתוח הכתובים לפני כן, שלא הזכיר בהם "כהן", ואכן אינם צריכים כהן.⁽³⁾

ומקשינו: ואכתו איצטריך למיכתב כהונה

לגבי נתינת אש, על אף שהיא לאחר קבלת הדם.

כי סלקא דעתך אמינא, כיון דלאו עבודה דמעכבא כפרה היא, שהרי הכפרה אינה תלויה אלא בדם הקרבן ואילו נתינת האש היא לצורך הקטרת האברים⁽⁴⁾ — לא תיבעי כהונה. קמשמע לך דבעי כהונה.

ומאחר שהכהונה שנאמרה לגבי נתינת האש צריכה לגופה — מנא לך למעוטי הפשט וניתוח שכשרין בזר?

ומשינוין: אלא מהכא ילפינן: כתיב "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר".

מכדי, הרי מקבלה ואילך מצות כהונה. ואם כן "וערכו בני אהרן הכהנים" — למה לי? והרי גם עריכת הנתחים על האש היא לאחר קבלה.⁽⁵⁾

אלא, למעוטי הפשט וניתוח שאינם צריכים כהן.

4. כ"מ מרש"י. והמאירי פירש שאינו מעכב כיון שבלא"ה ירדה אש מהשמים אלא שמצוה להביא מההדיוט.

5. ואע"ג שעריכת נתחים אינה מעכבת כפרה, מכל מקום, לאחר שגילתה התורה שנתנת אש בעיא כהונה, ידענו שגם עבודה שאינה מעכבת כפרה בעיא כהונה. רש"י.

[ומהאי טעמא צריכים אנו למיעוט לגבי הפשט וניתוח שאינה צריכה כהן אעפ"י שגם היא אינה מעכבת הכפרה. אלא שלאחר שגילתה התורה בנתינת אש הוא הדין לכל עבודות שאינן מעכבות כפרה. תוס' ישנים].

וקבלה היא העבודה שמיד לאחר שחיטה ואי אפשר לעשות הולכה בלי קבלה. רש"י זבחים ד. א.

והתוס' פירשו שלא מסתבר לאוקמה בהולכה, כיון שהיא עבודה שאפשר לבטלה שהרי אפשר לשחוט ליד המזבח ולזרוק מיד. תוד"ה והקריבו.

2. עיין בגבורת ארי למה לא סגי בלפוטא ראשונה דמקבלה ואילך מצות כהונה.

3. ולולי המיעוט הייתי אומר שגם הפשט וניתוח צריכים כהן אעפ"י שלא כתוב בהם "כהן" כיון שהם לאחר קבלה ומקבלה ואילך מצות כהונה. רש"י.

ולמה צריך הכתוב לומר שהולכת אברים צריכה כהן, והלא מקבלה ואילך מצות כהונה והולכת אברים בכלל?

אלא, כדי למעט הולכה אחרת ממצות כהונה. ולומר לך: רק הולכת אברים לכבש הוא דבעיא כהונה. אבל הולכת עצים למזבח לא בעיא כהונה.

הא סידור שני גזירי עצים — בעיא כהונה!

שאם לא כן לא היה צריך הכתוב למעט הולכת עצים. שהרי אפילו סידור שני הגזירים שהם על גבי במזבח לא בעי כהונה, וכל שכן הולכת עצים.⁽⁸⁾

אם כן "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים" — למה לי?

על כרחך למעוטי הפשט וניתוח.

[המשך הגמרא הוא לפי גירסת הגר"א, שמחק כמה מילים]

ומקשינן: אלא "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" למאי אתא?⁽⁹⁾ שהרי פשיטא שהקטרה צריכה כהן, מאחר שמקבלה ואילך מצות כהונה.

ומתריצין: אלא, "והקטיר" למעוטי הפשט וניתוח ממצות כהונה.

ומקשינן: ואימא כהונה שנאמרה לענין עריכת הנתחים, באה למעוטי סידור שני גזירי עצים של בין הערביים,⁽⁶⁾ שנלמדת [לעיל כו ב] מקרא ד"וערכו עצים על האש" הכתוב מיד לפני עריכת הנתחים שאינה צריכה כהן.

אבל הפשט וניתוח לעולם צריכים כהן!

ומתריצין: מסתברא כי עבודת דיבחה זבח דכוותיה ממעט.

שעריכת הנתחים באה למעט הפשט וניתוח שהם דומים לה, ששניהם עבודות שנעשות בזבח עצמו.

ואילו סידור שני גזירי עצים אינה עבודה בגוף הזבח.

ומקשינן: אדרבה! יותר מסתבר דסידור דכוותיה ממעט.

שני גזירי עצים דומה לעריכת נתחים, ששניהם סידור דברים על האש. מה שאין כן הפשט וניתוח?!

ומתריצין: לא סלקא דעתך שסידור שני גזירי עצים לא צריך כהונה.

משום דאמר מר: נאמר "והקריב הכהן את הכל המזבחה" — זו הולכת אברים לכבש המזבח [שהרי הקטרה נאמרה להדיא באותו פסוק בפרד].⁽⁷⁾

6. הולכת עצים לא צריך קרא, דמהיכא תיתי שיהא צריך כהן. אלא ודאי בא ללמד על סידור שני גזירי שצריכה כהונה.

7. עפ"י גירסת הגר"א שמוחק "ואימא הכי נמי לגופיה".

6. אבל סידור שני גזירים של תמיד של שחר כתיב ביה בהדיא "ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר". רש"י.

7. תוס' ישנים.

8. תוד"ה הולכת. והריטב"א מפרש שלמעט

ו"חוזרת עתה הגמרא מילפותא ד"וערכו", ולקמן תידרוש הגמרא מקרא זה למאי אתא].

ומפרשת הגמרא את יתר הכתובים שנאמר בהם כהונה, שלכאורה הסא מיותרים, שהרי הם לאחר קבלה:

"והקריב הכהן את הכל המזבחה" — זו הולכת אברים לכבש.

ובא ללמד שהולכת אברים לכבש הוא דבעיא כהונה. אבל הולכת עצים לא בעיא כהונה. וממילא למדנו: הא סידור שני גזירי עצים — בעיא כהונה.

"ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" — לגופיה. דאמרינן לעיל שהייתי סובר שאינה צריכה כהונה כיון שאינה עבודה המעכבת הכפרה.

"וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים", דרוש כך:

וערכו בלשון רבים — שנים.

בני אהרן — שנים.

הכהנים — שנים.

למדנו מכאן טלה כבש שקרב לעולה שטעון ששה כהנים להוליכו למזבח.

הבשר בחמשה, והקרביים באחד. כמבואר לעיל במשנה [כה א.].¹⁰

אמר רב המנונא: קשיא ליה לרבי אלעזר: האי קרא ד"וערכו" הרי בן הבקר כתיב. שנאמר שם בתחילת הפרשה "אם עולה קרבנו מן הבקר".

ובן הבקר — עשרים וארבעה כהנים בעי כמבואר במשנה [לעיל כו ב.], שהפר קרב בעשרים וארבעה. ואיך אפשר ללמוד מכאן לכבש שטעון ששה?

וניחא ליה, רבי אלעזר עצמו מתרץ: הרי בסוף אותו הפסוק נאמר "וערכו... על העצים אשר על האש אשר על המזבח".

ולכאורה הוא מיותר, שהרי לפני כן כבר נאמר "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש". ומובן מאליו שעריכת הנתחים הכתובה לאחר מכן תהא על העצים הללו?

אלא, לכך נכתב שוב, כדי לדרוש, שאותם ששה כהנים שנלמדו מקרא ד"וערכו" לא על בן בקר נאמרו, אלא על דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח.

ואיזהו דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח שצריך לסדר עבורו מערכה של עצים ואש על המזבח? הוי אומר: זה טלה של תמיד כז-ב

עתה לא מדובר בהקטרה.

אולם קצת קשה עליו, דהרי לשון הכתוב "וערכו על העצים אשר על האש" משמע דאיירי בנתינת אברים על האש. תוס' ישנים כאן. וריטב"א לעיל כו א במשנה.

10. לדעת רש"י, שכהן אחד היה מעלה את כל האיברים מהכבש למזבח [עיין בעיונים לעיל כו א 4], צריך לומר שצריך ששה טלה כדי להעלותם מהשולחנות לכבש. וקרא ד"וערכו" נמי בהכי מיירי, שהרי רק לאחר מכן כתיב "והקטיר הכהן את כל על המזבח", ומשמע שעד